

Fimmtudaginn 19. maí 1994.

Nr. 302/1991.

**Loftur Jónsson og
Jón Loftsson hf.**

(Helgi V. Jónsson hrl.)

gegn

Þrotabúi JL-hússins hf.

(Björgvin Þorsteinsson hrl.)

og gagnsök

Gjaldþrotaskipti. Riftun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Gunnar M. Guðmundsson og Haraldur Henrysson.

Aðaláfrýjendur skutu máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 12. júlí 1991. Þeir krefjast sýknu af öllum kröfum gagnáfrýjanda og að honum verði gert að greiða þeim málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti.

Gagnáfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 1. ágúst 1991. Hann krefst þess, að rift verði þeim greiðslum, sem inntar voru af hendi af J.L. húsinu hf. eftir frestdag og innan tveggja ára fyrir frestdag, samtals að fjárhæð 1.981.640,89 krónur, og voru greiðslur á skuldabréfum, sem aðaláfrýjendur voru ýmist útgefendur að eða báru á sjálfskuldarábyrgð, eða voru greiðslur á víxlum, sem aðaláfrýjendur voru ýmist samþykkjendur að eða útgefendur. Greiðslurnar eru nákvæmlega tilgreindar og sundurliðaðar í hinum áfrýjaða dómi. Gagnáfrýjandi krefst þess og, að aðaláfrýjendur verði dæmdir in solidum til þess að greiða sér þessa fjárhæð ásamt dráttarvöxtum samkvæmt 10. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. 14. gr. sömu laga, frá 23. febrúar 1989 til greiðsludags. Enn fremur krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Nokkur ný skjöl hafa verið lögð fyrir Hæstarétt.

Í niðurstöðu héraðsdóms er réttilega á því byggt, að hinar umdeildu greiðslur hafi allar verið greiddar af J.L. húsinu hf., hvort sem þær voru inntar af hendi fyrir eða eftir frestdag.

Með vísan til röksemda héraðsdómara, sem vísa til álits Hauks

Gunnarssonar, löggilts endurskoðanda, í bréfi 10. janúar 1991, sem eigi hefur verið hnekkkt, ber að fallast á, að umræddar greiðslur J.L. hússins hf. á tveimur síðustu árum fyrir frestdag hafi verið venjulegar eftir atvikum, og hafi því riftunarskilyrðum 54. gr. gjaldþrotalaga nr. 6/1978 ekki verið fullnægt varðandi þessar greiðslur.

Með þessum athugasemdum ber að staðfesta hinn áfrýjaða dóm með vísan til forsendna hans.

Rétt er, að aðaláfrýjendur greiði gagnáfrýjanda málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og í dómsorði segir.

D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði dómur á að vera óraskaður.

Aðaláfrýjendur, Loftur Jónsson og Jón Loftsson hf., greiði gagnáfrýjanda, þrotabúi J.L. hússins hf., 90.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Garðabæjar 5. júní 1991.

Mál þetta höfðaði Örn Höskuldsson hrl., skiptastjóri þrotabús J.L. hússins, kt. 511285-1359, f.h. þrotabúsins á hendur Lofti Jónssyni, kt. 100437-4739, Blikanesi 19, Garðabæ, persónulega og f.h. Jóns Loftssonar hf., kt. 710742-0149, Hringbraut 121, Reykjavík, sem stjórnarformanni félagsins. Stefnan var út gefin 22. desember 1989 og birt stefnda, Lofti, sama dag. Málið var þingfest 9. janúar 1990. Það var tekið til dóms 27. maí sl. að loknum málflytningi.

Jafnframt því að skiptastjóri stefnanda höfðaði þetta mál, höfðaði hann f. h. þrotabúsins 5 önnur mál hér fyrir dóminum gegn stefndu og aðilum nákomnum þeim. Þau eru þessi: nr. 7/1990 gegn Jóni Sigurði Loftssyni, nr. 9/1990 gegn Ástu M. Hávarðardóttur, nr. 10/1990 gegn Jóni Sigurði Loftssyni og Jóni Loftssyni hf., nr. 11/1990 gegn Ástu M. Hávarðardóttur og Jóni Loftssyni hf. og nr. 12/1990 gegn Lofti Jónssyni. Í þinghaldi 9. október 1990 voru mál þessi tekin fyrir, og var þá bókað: „Ákveðið er að beiðni lögmannna aðila að eitt þessara 6 mála verði rekið hér fyrir réttinum sem prófmál fyrir hin 5, þar sem málín séu hliðstæð að lagarökum aðila.“ Var málunum síðan frestað ótiltekið nema því sem hér er til meðferðar.

Endanlegar dómkröfur stefnanda eru þessar:

1. Hann krefst þess að rift verði með dómi þeim greiðslum, sem greiddar voru af J.L. húsinu hf. á síðustu tveimur árum fyrir frestdag, samtals að fjárhæð kr. 1.981.640,89, þar sem stefndu eru ýmist skuldarar eða sjálfskuldar-

ábyrgðaraðilar skv. skuldabréfum eða samþykkjendur eða útgefendur víxla.
Greiðslurnar eru skv. stefnu og öðrum dómskjöllum þessar:

*Greiðslur af skuldabréfum á árinu 1987. Skuldari: stefndi, Loftur Jónsson.
Sjálfskuldarábyrgð: stefndi, Jón Loftsson hf.:*

Gr. 09.02.87 afborgun af skuldabréfi, útg. 10.04.86, upphafli að fjárhæð kr. 276.750,00, með vöxtum og kostnaði	kr.	39.836,72.
Gr. 22.06.87 afborgun af skuldabréfi, útg. 10.04.86, upphafli að fjárhæð kr. 276.750,00, með vöxtum og kostnaði	kr.	43.364,12
Gr. 31.12.87 afborgun af skuldabréfi, útg. 10.04.86, upphafli að fjárhæð kr. 276.750,00, með vöxtum og kostnaði	kr.	34.593,75
	<u>Kr.</u>	<u>117.794,59</u>

*Greiðslur af skuldabréfum á árinu 1988. Skuldari: stefndi, Loftur Jónsson.
Sjálfskuldarábyrgð: stefndi, Jón Loftsson hf.:*

Gr. 25.10.88 afborgun af skuldabréfi, útg. 14.04.88, upphafli að fjárhæð kr. 319.300,00, með vöxtum og kostnaði	kr.	73.541,09
Gr. 25.10.88 afborgun af sama skuldabréfi, með vöxtum og kostn.	kr.	55.457,56
Gr. 25.10.88 afborgun af sama skuldabréfi, með vöxtum og kostn.	kr.	51.762,24
Gr. 25.10.88 afborgun af sama skuldabréfi, með vöxtum og kostn.	kr.	45.963,33
Gr. 22.12.88 afborgun af sama skuldabréfi, með vöxtum og kostn.	kr.	43.219,26
Gr. 22.12.88 afborgun af sama skuldabréfi, með vöxtum og kostn.	kr.	42.453,17
	<u>Kr.</u>	<u>312.396,65</u>

*Greiðslur af skuldabréfum í febrúar 1989. Skuldari: stefndi, Loftur Jónsson.
Sjálfskuldarábyrgð: stefndi, Jón Loftsson hf.:*

Gr. 02.02.89 afborgun af skuldabréfi, útg. 14.04.88, upphafli að fjárhæð kr. 319.300,00, með vöxtum og kostnaði	kr.	41.927,19
Gr. 06.02.89 afborgun af sama skuldabréfi, með vöxtum og kostn.	kr.	40.750,21
	<u>Kr.</u>	<u>82.677,40</u>

Greiðslur vegna víxla á árinu 1987, afborganir, dráttarvextir og framlengingarkostnaður. Útgefandi: stefndi, Loftur Jónsson. Samþykkjandi: stefndi, Jón Loftsson hf.

Gr. 04.03.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 500.000,00, útg. 01.12.86, gjaldd. 01.03.87	kr.	74.875,00
Gr. 16.03.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 280.000,00, útg. 14.01.87, gjaldd. 14.03.87	kr.	20.355,00
Gr. 13.03.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 210.000,00, útg. 11.01.87, gjaldd. 11.03.87	kr.	46.538,30
Gr. 12.05.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 170.000,00, útg. 11.03.87, gjaldd. 11.05.87	kr.	26.160,00
Gr. 28.01.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 190.000,00, útg. 25.11.86, gjaldd. 25.01.87	kr.	26.255,00
Gr. 06.01.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 320.000,00, útg. 05.11.86, gjaldd. 04.01.87	kr.	29.875,00
Gr. 13.01.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 220.000,00, útg. 11.11.86, gjaldd. 11.01.87	kr.	16.927,50
Gr. 15.01.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 300.000,00, útg. 13.11.86, gjaldd. 13.01.87	kr.	29.342,50
Gr. 12.02.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 90.000,00, útg. 07.12.86, gjaldd. 07.02.87 ..	kr.	22.698,33
Gr. 10.04.87, vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 70.000,00, útg. 06.02.87, gjaldd. 07.04.87 ..	kr.	22.076,39
Gr. 27.03.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 170.000,00, útg. 25.01.87, gjaldd. 25.03.87	kr.	25.968,75
Gr. 26.05.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 270.000,0, útg. 14.03.87, gjaldd. 14.05.87 ..	kr.	31.318,30
Gr. 29.05.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 150.000,00, útg. 25.03.87, gjaldd. 25.05.87	kr.	35.335,00
Gr. 03.06.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 450.000,00, útg. 02.03.87, gjaldd. 01.06.87	kr.	57.096,67
Gr. 09.06.87 vegna framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 50.000,00, útg. 07.04.87, gjaldd. 07.06.87	kr.	2.324,72
Gr. 17.07.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 150.000,00, útg. 06.05.87, gjaldd. 11.07.87	kr.	36.240,00
Gr. 17.07.87 vegna framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 250.000,00, útg. 14.05.87, gjaldd. 14.07.87	kr.	12.935,00
Gr. 29.07.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 120.000,00, útg. 25.05.87, gjaldd. 25.07.87	kr.	25.477,50

Gr. 10.08.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 50.000,00, útg. 07.06.87, gjaldd. 07.08.87 ..	kr.	16.987,58
Gr. 14.09.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 120.000,00, útg. 11.07.87, gjaldd. 11.09.87	kr.	25.376,70
Gr. 17.09.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 250.000,00, útg. 14.07.87, gjaldd. 14.09.87	kr.	41.756,70
Gr. 29.09.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 420.000,00, útg. 01.06.87, gjaldd. 01.09.87	kr.	58.575,00
Gr. 29.09.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 100.000,00, útg. 25.07.87, gjaldd. 25.09.87	kr.	24.395,00
Gr. 12.10.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 35.000,00, útg. 07.08.87, gjaldd. 07.10.87 ..	kr.	16.178,33
Gr. 17.11.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 220.000,00, útg. 14.09.87, gjaldd. 14.11.87	kr.	32.098,30
Gr. 30.11.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 400.000,00, án útgáfudags, gjaldd. 01.12.87	kr.	55.315,00
Gr. 24.11.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 100.000,00, útg. 11.09.87, gjaldd. 11.11.87	kr.	28.185,00
Gr. 24.12.87 vegna framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 80.000,00, útg. 25.09.87, gjaldd. 25.11.87	kr.	83.320,00
	Kr.	924.004,55

Víxill greiddur 1987. Útgefandi: stefndi, Jón Loftsson hf. Samþykkjandi: stefndi, Loftur Jónsson:

Gr. 08.01.87 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 100.000,00, útg. 06.11.86, gjaldd. 06.01.87	kr.	22.670,00
	Kr.	22.670,00

Greiðslur vegna víxla á árinu 1988. Útgefandi: stefndi, Loftur Jónsson. Samþykkjandi: stefndi, Jón Loftsson hf.:

Gr. 13.01.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 80.000,00, útg. 11.11.87, gjaldd. 11.01.88 ..	kr.	42.293,90
Gr. 18.01.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 200.000,00, útg. 16.11.87, gjaldd. 14.01.88	kr.	50.491,70
Gr. 02.03.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 380.000,00, útg. 27.11.87, gjaldd. 01.03.88	kr.	42.510,00
Gr. 16.03.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 160.000,00, útg. 14.01.88, gjaldd. 14.03.88	kr.	47.085,00
Gr. 03.05.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 360.000,00, útg. 26.02.88, gjaldd. 01.05.88	kr.	40.961,11

Gr. 17.05.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 120.000,00, útg. 14.03.88, gjaldd. 14.05.88	kr.	25.999,00
Gr. í maí 1988. Fylgiskjal vantar um greiðsluna	kr.	40.000,00
Gr. 01.07.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 340.000,00, útg. 02.05.88, gjaldd. 01.07.88	kr.	51.981,67
Gr. 15.07.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 100.000,00, útg. 16.05.88, gjaldd. 14.07.88	kr.	35.250,00
Gr. 05.09.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 310.000,00, útg. 01.07.88, gjaldd. 01.09.88	kr.	43.153,33
Gr. 16.09.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 70.000,00, útg. 14.07.88, gjaldd. 14.09.88 ..	kr.	22.478,30
Gr. 25.10.88 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 280.000,00, útg. 01.09.88, gjaldd. 01.11.88	kr.	29.911,67
Gr. 14.11.88 upp víxill að fjárhæð kr. 50.000,00, útg. 14.09.88, gjaldd. 14.11.88	kr.	50.000,00
	<u>Kr.</u>	<u>522.115,68</u>
Greiðslur nema samtals	kr.	<u>1.981.658,87</u>

Það athugist að skráðir greiðsludagar hér að framan eru samkvæmt fram lögðum fylgiskjöllum, en ekki miðaðir við færslur í bókhaldi stefnanda, svo sem virðist gert í stefnu.

2. Stefndandi krefst þess að stefndu verði dæmdir in solidum til þess að greiða stefnanda kr. 1.981.640,89 ásamt dráttarvöxtum sem Seðlabanki Íslands ákveður skv. 10. gr. vaxtalaga nr. 25/1987, sbr. 14. gr. sömu laga, frá 23. febrúar 1989 til greiðsludags. Þá krefst hann þess að vöxtum verði bætt við höfuðstól á 12 mánaða fresti og dráttarvextir síðan reiknaðir af þannig uppfærðum höfuðstól.

Enn krefst stefndandi málskostnaðar úr hendi stefndu [. . .].

Stefndu krefjast þess að verða sýknaðir af öllum kröfum stefnanda og að hann verði dæmdur til að greiða þeim málskostnað [. . .].

Málavextir, málsástæður og lagarök.

J.L. húsið hf. var stofnað 11. desember 1985. Hinn 24. október 1988 barst skiptarétti Reykjavíkur beiðni um nauðasamninga frá stjórn félagsins. Nauðasamningar tókust ekki, og með úrskurði, upp kveðnum 23. febrúar 1989, var J.L. húsið hf. tekið til gjaldþrotaskipta. Frestdagur er 24. október 1988.

Í greinargerð stefnanda segir að J.L. húsið hf. hafi verið til húsa að

Hringbraut 121, Reykjavík. Þar hafi einnig verið skráð þrjú önnur hlutafélög, þ.e. Jón Loftsson hf., sem sé eigandi Hringbrautar 121, Skrautsteinn hf. og Vikurfélagið hf. [Skv. fram lögðu veðbókarvottorði, ds. 10.10.88, er 1. hæð Hringbrautar 121 þinglýst eign Vikurfélagsins hf. – Innskot dómara.] Svo sem fram komi af dómskjöllum, séu öll þessi hlutafélög í eigu sömu fjölskyldu, þ.e. stefnda, Lofts Jónssonar, eiginkonu hans, Ástu M. Hávarðardóttur, og barna þeirra, Ingibjargar og Jóns Sigurðar.

Stefndi, Loftur Jónsson, sé formaður stjórnar þriggja fyrrgreindra félaga, þ. á m. stjórnar stefnda, Jóns Loftssonar hf., og hann hafi verið meðstjórnandi í J.L. húsinu hf.

Sonur stefnda, Lofts, Jón Sigurður, hafi verið formaður stjórnar J.L. hússins hf. og jafnframt meðstjórnandi Vikurfélagsins hf. og stefnda, Jóns Loftssonar hf.

Eiginkona stefnda, Lofts, Ásta M. Hávarðardóttir, sé meðstjórnandi Skrautsteins hf. og Vikurfélagsins hf. og í varastjórn stefnda, Jóns Loftssonar hf.

Stefndu séu því tvímælalaust nákomnir samkvæmt 2. gr. laga nr. 6/1978.

Þá segir í greinargerð stefnanda að við athugun á bókhaldi J.L. hússins hf. hafi komið í ljós, að félagið hafi á síðustu tveimur árum fyrir frestdag greitt margar greiðslur og verulegar fjárhæðir þar sem fyrrgreindir aðilar, félög og einstaklingar hafi ýmist verið aðalskuldarar eða ábyrgðarmenn, eða þá að veð fyrir skuld hafi verið í eign stefnda, Jóns Loftssonar hf. Hafi endurskoðunarskrifstofu verið falið að rekja greiðslur þessar eins og kostur hafi verið, og sé niðurstaða hennar sem hér greinir (sbr. kröfugerð hér að framan, sem er lækkuð frá upphaflegri kröfugerð, sem nemur þremur greiðslum vegna víxla, samtals um kr. 511.585,00):

Á árinu 1987 hafi verið greiddar þrjár greiðslur, samtals að fjárhæð kr. 117.794,59, þar sem stefndi, Loftur Jónsson, hafi verið aðalskuldari og stefndi, Jón Loftsson hf., sjálfskuldarábyrgðaraðili skv. skuldabréfi. Telur stefnandi 2. tl. 54. gr., sbr. 61. gr. og 62. gr. laga nr. 6/1978, eiga við um greiðslur þessar.

Á árinu 1988 hafi verið greiddar 6 greiðslur, samtals að fjárhæð kr. 312.396,65, þar sem stefndi, Loftur Jónsson, hafi verið aðalskuldari og stefndi, Jón Loftsson hf., sjálfskuldarábyrgðaraðili skv. skuldabréfi. Vitnar stefnandi til sömu lagagreina og áður um þessar greiðslur svo og til 1. mgr. 59. gr. laga nr. 6/1978.

Á árinu 1989, í janúar og febrúar, hafi verið greiddar tvær greiðslur [Skv. fram lögðum fylgiskjöllum voru báðar greiddar í febrúar. – Innskot dómara.], samtals að fjárhæð kr. 82.677,40, þar sem stefndi, Loftur Jónsson, hafi

verið aðalskuldari og stefndi, Jón Loftsson hf., sjálfskuldarábyrgðaraðili skv. skuldabréfi. Stefnandi vitnar til sömu lagagreina og áður um þessar greiðslur svo og til 1. mgr. 59. gr. laga nr. 6/1978.

Á árinu 1987 hafi verið greiddar 28 greiðslur, samtals að fjárhæð kr. 924.004,55, þar sem stefndi, Loftur Jónsson, hafi verið útgefandi og stefndi, Jón Loftsson hf., samþykkjandi víxla. Stefnandi vitnar til sömu lagagreina og áður um þessar greiðslur.

Á árinu 1987 hafi verið greidd ein greiðsla, að fjárhæð kr. 22.670,00, þar sem stefndi, Loftur Jónsson, hafi verið samþykkjandi og stefndi, Jón Loftsson hf., útgefandi víxils. Vitnar stefnandi til sömu lagagreina og áður um þessa greiðslu.

Á árinu 1988 hafi verið greiddar 13 greiðslur samtals að fjárhæð kr. 522.115,68, þar sem stefndi, Loftur Jónsson, hafi verið útgefandi og stefndi, Loftur Jónsson hf., samþykkjandi víxla. Stefnandi vitnar til sömu lagagreina og áður um þessar greiðslur svo og til 1. mgr. 59. gr. laga 6/1978 um greiðslur í október og nóvember.

Allar fjárhæðirnar, segir stefnandi, að hafi verið greiddar af J.L. húsinu hf., og séu upplýsingar um þær unnar úr bókhaldi félagsins. Fylgiskjöl séu úr sama bókhaldi.

Í málflutningi kom fram hjá lögmanni stefnanda, að hann teldi engu máli skipta að eigendur J.L. hússins hf. hefðu lánað félaginu fé á síðustu tveimur árum fyrir frestdag umfram þær greiðslur sem stefnt er út af. Hann dró þó í efa, að lánin, sem greiðslur þessar hefðu gengið upp í, hefðu að öllu leyti runnið til J.L. hússins hf.

Í greinargerð stefndu segir að þeir telji málsókn þessa byggða á misskilningi skiptastjóra stefnanda. Til skýringar á því verði að lýsa þeim aðferðum sem hafðar voru við rekstur J.L. hússins hf.

J.L. húsið hf. hafi haft með höndum smásölu á matvöru, húsgögnum og ýmsum öðrum vörum og verið til húsa á Hringbraut 121, Reykjavík, en húseign sú sé í eigu beggja stefndu. Starfsemi stefnda, Jóns Loftssonar hf., sé einungis eign fasteigna og rekstur þeirra.

Til þess að afla J.L. húsinu hf. rekstrarfjár hafi ýmis fyrirtæki í eigu sömu aðila og einnig eigendur þeirra verið látin gefa út eða eftir atvikum samþykka eða ábekja viðskiptabréf eða veita veð fyrir skuldabréfum, sem seld hafi verið í bönkum og öðrum fjármálastofnunum, og andvirði þeirra notað til rekstrar J.L. hússins. Í öðrum tilvikum hafi þessir aðilar ábyrgst skuldir J.L. hússins hf. Viðskiptabréf þessi hafi að sjálfsögðu orðið að greiða, og hafi þá ekki verið við öðru að búast en að J.L. húsið hf. greiddi þau eða afborganir af þeim á gjalddögum eða nokkru eftir þá. Greiðslur þessar hafi

verið inntar af hendi sem nauðsynlegur þáttur í rekstri J.L. hússins hf. eins og greiðslur annarra skulda, þar til reksturinn hafi stöðvast. Vegna þessa telja stefndu að 2. tl. 54. gr. laga nr. 6/1978 eigi ekki við í máli þessu.

Stefndu mótmæla því, að greiðslum þessum verði rift, með vísan til 61. gr. laga nr. 6/1978. Halda þeir því fram að greiðslurnar hafi í alla staði verið eðlilegar og nauðsynlegur þáttur í rekstri J.L. hússins og alls ekki verið „á ótilhlýðilegan hátt kröfuhafa til hagsbóta á kostnað annarra“.

Þá segir í greinargerð stefndu, að í þeim tilvikum, þar sem greitt hafi verið eftir frestdag og stefnandi vísi til 59. gr. laga nr. 6/1978, hafi verið um það að ræða, að greitt hafi verið með veðskuldabréfum, tryggðum í Hringbraut 121 og öðrum eignum stefndu. Því hafi skuldir þessar verið greiddar af stefndu en ekki af J.L. húsinu hf. Ef krafa stefnanda varðandi þessar greiðslur nái fram að ganga, sé verið að greiða sömu kröfuna tvisvar. Af þessum sökum eigi umrædd 59. grein ekki við. Kröfur þær, sem hér um ræðir, hafi verið greiddar af ábyrgðaraðilum með nýjum skuldabréfum, og því sé ekki um að ræða greiðslur af hálfu J.L. hússins eftir frestdag.

Í málf lutningi tók lögmaður stefndu fram að greiðslur skv. stefnu á síðustu tveimur árum fyrir frestdag hefðu verið vegna lána, sem runnið hafi til J.L. hússins hf. Taldi hann að um þetta væri ekki ágreiningur.

Álit dómsins.

Skilja verður 1. tl. kröfugerðar stefnanda svo að hann taki ekki einungis til greiðslna fyrir frestdag, heldur og til greiðslna eftir frestdag.

Aðilar málsins eru nákomnir skv. b- og c-lið 2. gr. laga nr. 6/1978.

Ágreiningslaust er að J.L. húsið hf. (stefnandi) innti af hendi þær greiðslur, sem lýst er í stefnu, að greiddar hafi verið fyrir frestdag, 24. október 1988. Ágreiningur er hins vegar með aðilum um þær greiðslur, sem í stefnu greinir að greiddar hafi verið eftir frestdag, hvort þær hafi verið greiddar af stefnanda. Hafa stefndu í greinargerð sinni haldið því fram að þær af greiðslum þessum, sem voru vegna skuldabréfa, hafi verið greiddar af stefndu.

Í skýrslu stefnda, Lofts Jónssonar, hér fyrir dómi kom fram, að stefndi, Jón Loftsson hf., hóf rekstur matvörumarkaðar á árinu 1980 eða 1981. Árið 1986 yfirtók J.L. húsið hf. markað þennan. Að sögn stefnda, Lofts, varð þá að samkomulagi að J.L. húsið hf. sæi um skrifstofuhald og bókhald fyrir bæði félögin. Þegar beiðst var nauðasamninga, 24. október 1988, hafi verið búið að loka öllum bankareikningum, bæði J.L. hússins hf. og stefnda, Jóns Loftssonar hf. Þá hafi verið gripið til þess ráðs að nota tékkareikning Ágústs Arasonar, starfsmanns félagsins og tengdasonar stefnda, Lofts, í

Búnaðarbanka Íslands til að greiða þær greiðslur, sem nauðsynlegt þótti að greiða fyrir J.L. húsið hf. og stefnda, Jón Loftsson hf. Inn á þann reikning hafi komið bæði tekjur stefnda, Jóns Loftssonar hf., og „að vísu tekjur af sölu víxla sem J.L. húsið hf. fékk fyrir sölu á lagerum“. Aðspurður um það hver hefði greitt greiðslur eftir frestdag skv. stefnu, svaraði stefndi, Loftur: „Tékkheftið var greiðandinn þannig lagað, það var bara ákveðið af okkur, mér og tengdasyni mínum, hvað bæri að greiða.“

Vitnið Haukur Gunnarsson, sem var endurskoðandi J.L. hússins og stefnda, Jóns Loftssonar hf., bar fyrir dóminum að stefndi, Jón Loftsson hf., hefði ekki haft sjálfstætt bókhald. Bókhald hans hefði verið fært sem viðskiptareikningur í bókhaldi J.L. hússins hf. Aðspurt um það hver hefði greitt greiðslur eftir frestdag skv. stefnu, svaraði vitnið: „Þessu er öllu blandað saman, svo að ég vil ekki eyrnamerkja hvaðan peningar komu endilega í hvað.“

Svo sem fyrr er rakið, segir í greinargerð stefnanda að upplýsingar um greiðslur skv. stefnu séu unnar úr bókhaldi J.L. hússins hf. Fylgiskjöl séu úr sama bókhaldi. Í málflutningi kom fram hjá lögmanni stefnanda, sem jafnframt er skiptastjóri hans, að bókhald stefnanda hafi verið fært með venjulegum hætti til áramótanna 1988–89, en ekki eftir það. Greiðslur eftir frestdag skv. stefnu séu skv. bókhaldi og bókhaldsgögnum stefnanda.

Málið er svo vaxið að álitu dómara, að ekki verður hjá því komist að telja, að allar þær greiðslur, sem í stefnu greinir að greiddar hafi verið eftir frestdag, hafi verið greiddar af stefnanda (J.L. húsinu hf.). Eins og tengslum aðila var háttað, þykir óhjákvæmilegt, að stefndu beri hallann af því, að óglögg bókhaldsleg skil voru á milli rekstrar J.L. hússins hf. og stefnda, Jóns Loftssonar hf.

Stefnandi krefst riftunar á greiðslum með vísan til 2. mgr. 54. gr. laga nr. 6/1978. Málsgreinin byggist á 1. mgr. sömu lagagreinar um þrjú sjálfstæð skilyrði riftunar. Þar segir að krefjast megi riftunar á greiðslu skuldar, ef greitt var með óvenjulegum greiðslueyri, fyrr en eðlilegt var eða greidd var fjárhæð, sem úrslitum réð um gjaldfærni þrotamanns. Hvert þessara skilyrða er háð því að greiðsla hafi ekki virst venjuleg eftir atvikum, sbr. 1. mgr. 54. gr. i.f.

Mál þetta er svo vaxið að tvö fyrrgreindu skilyrðin eiga ekki við, enda er því ekki haldið fram.

Samkvæmt fram lögðum ársreikningi J.L. hússins hf. fyrir árið 1987 nam tap félagsins á því ári kr. 59.629.058,27, en ársins 1986 kr. 27.771.766,12. Eigið fé var í árslok 1987 neikvætt um kr. 87.361.869,39. Samkvæmt fram lögðu milliuppgjöri pr. 31. ágúst 1988 nam tap þess árs á þeim tíma kr.

70.137.468,38. Þar sem fjárhagsstaða félagsins var svo slæm sem tölur þessar vitna um og fór versnandi, er líklegt að verulegar greiðslur úr búi þess hafi stuðlað að ógjaldfærni þess. Ber hér að hafa í huga að samtímis þessu máli höfðaði skiptastjóri stefnanda 5 önnur riftunarmál hér fyrir dómi gegn aðilum, sem hann telur nákomna, þ. á m. eigendum nákominna hlutafélaga, og þrjú riftunarmál fyrir bæjarþingi Reykjavíkur.

Svo sem áður hefur verið rakið, halda stefndu því fram að til þess að afla J.L. húsinu hf. rekstrarfjár hafi ýmis fyrirtæki í eigu sömu aðila og einnig eigendur þeirra verið látin gefa út eða eftir atvikum samþykkja eða ábekja viðskiptabréf eða veita veð fyrir skuldabréfum, sem seld hafi verið í bönkum og öðrum fjármálastofnunum, og hafi andvirði þeirra verið notað til rekstrar J.L. hússins hf. Í öðrum tilvikum hafi þessir aðilar ábyrgst skuldir félagsins. Viðskiptabréf þessi hafi að sjálfsögðu orðið að greiða, og þá hafi ekki verið við öðru að búast en að J.L. húsið greiddi þau eða afborganir af þeim á gjalddögum eða nokkru eftir þá. Greiðslur þessar hafi verið inntar af hendi sem nauðsynlegur þáttur í rekstri J.L. hússins hf.

Lagt hefur verið fram í réttinum bréf Hauks Gunnarssonar, lögglits endurskoðanda, dags. 10. janúar 1991, til lögmanns stefndu. Þar segir í upphafi: „Samkvæmt beiðni Lofts Jónssonar hef ég tekið saman þróun ábyrgða og inneigna eigenda J.L. hússins hf. frá stofnun félagsins í árslok 1985 til 30.9. 1988. Hér er um að ræða ábyrgðir og inneignir eftirtalinna aðila sem stefnt var af bústjóra J.L. hússins hf. þann 9.1. 1990:

Jón Loftsson hf.

Loftur Jónsson

Ásta M. Hávarðardóttir

Jón S. Loftsson

Til grundvallar þessari úttekt eru lagðir ársreikningar félagsins fyrir árin 1985–1986–1987, ásamt milliuppgjöri 30.9.1988.“ Síðan segir að til einföldunar sé skuldunum skipt í eftirfarandi fjóra flokka: rekstrarlán, eigin víxla, viðskiptaskuldir og langtímalán, og er gerð nánari grein fyrir þeim. Skv. bréfinu var skuldastaðan í þessum flokkum um hver áramót sem hér greinir:

	31.12.85	31.12.86	31.12.87	30.9.88
Rekstrarlán		9.646.160	4.687.569	19.620.729
Eigin víxlar		9.590.000	4.095.000	3.050.000
Viðskiptaskuldir ...	6.248.798	11.028.578	10.597.732	19.169.939
Langtímalán		1.850.000	44.924.108	138.149.944
Samtals	6.248.798	32.114.738	64.304.409	179.990.612

Þá reiknar endurskoðandinn út og skráir í bréfið prósentuhlutfall ábyrgða og inneigna eigenda af heildarskuldum J.L. hússins hf., og er það sem hér segir: 31.12.85 73,29%, 31.12.86 23,19%, 31.12.87 33,56% og 30.09.88 65,93%. Segir til skýringar í bréfinu að hátt hlutfall í árslok 1985 stafi af því að félagið hafi verið stofnað í lok ársins og þá ekki hafið rekstur enn. Síðan segir: „Á grundvelli framansagðs tel ég það augljóst mál, að eigendur hafi ekki greitt neinar kröfur sjálfum sér til hagsbóta, heldur þvert á móti lögðu þeir peninga inn í J.L. húsið hf. langt umfram greiðslu afborgana og vaxta af sambærilegum kröfum.“ Efni bréfsins staðfesti Haukur Gunnarsson sem vitni fyrir dómnum.

Að áliti dómsins renna ofanritaðar niðurstöður endurskoðandans Hauks Gunnarssonar stoðum undir lýsingu stefndu á því, hvernig háttað var rekstri J.L. hússins hf. Verður ekki annað af þeim ráðið en eigendur J.L. hússins hf., þ. á m. stefndu, hafi með hverju árinu sem leið lagt félaginu til aukið fé með þeim hætti, sem lýst er í greinargerð stefndu. Af hálfu stefnanda er ekki það komið fram sem hnekkst geti niðurstöðum endurskoðandans í aðalatriðum. Í ljósi þessa þykir óhjákvæmilegt að líta svo á, að greiðslur félagsins til stefndu á tveimur síðustu árum fyrir frestdag skv. stefnu hafi verið venjulegar eftir atvikum. Ber því að fallast á það með stefndu að 54. gr. laga nr. 6/1978 eigi ekki við í máli þessu.

Með vísan til framanritaðs verður að telja að samskiptum J.L. hússins hf. og stefndu hafi verið svo háttað, að 61. gr. sömu laga eigi heldur ekki við í málinu.

Samkvæmt 59. gr. laga nr. 6/1978 má krefjast riftunar á greiðslu skuldar, ef greitt er eftir frestdag, nema eitt eða fleiri eftirtalinna þriggja skilyrða leiði til annars: 1) að reglur um skuldaröð leiði til þess að skuldin fengist greidd, 2) að nauðsynlegt hafi verið að greiða til að komast hjá tjóni eða 3) að sá, sem greiðslu naut, hafi hvorki vitað né mátt vita, að óskað hafði verið greiðslustöðvunar eða fram var komin krafa um gjaldþrotaskipti eða nauðasamninga. Sýnt er, að fyrsta og þriðja skilyrðið eru ekki fyrir hendi. Dómurinn álitur að svo sé einnig um annað skilyrðið, enda hefur ekki af hálfu stefndu verið sýnt fram á að svo sé. Ber að hafa í huga í þessu sambandi að frestdagurinn er sá dagur er J.L. húsið hf. beiddist nauðasamninga án gjaldþrotameðferðar skv. III. kafla laga nr. 19/1924, og frá þeim degi mátti félagið ekki greiða neinum af væntanlegum samningsmönnum skuldir, eindagaðar eða óeindagaðar, og atvinnurekstur þess var undir umsjá skiptaréttar, sbr. 1. og 2. mgr. 36. gr. laganna. Ekkert er í málinu fram komið um það, að greiðslur stefnanda (J.L. hússins hf.) eftir frestdag skv. stefnu hafi verið með samþykki skiptaréttar Reykjavíkur.

Samkvæmt því sem nú hefur verið ritað, ber að verða við kröfum stefnanda að því er tekur til greiðslna eftir frestdag. Verður því með dómi þessum rift öllum greiðslum af skuldabréfum á árinu 1988, samtals að fjárhæð kr. 312.396,65, og greiðslum af skuldabréfum í febrúar 1989, samtals að fjárhæð kr. 82.677,40, enn fremur tveimur síðustu greiðslum vegna víxla á árinu 1988, að fjárhæð kr. 29.911,67 og kr. 5.000,00. Samanlagðar nema fjárhæðir þessar kr. 474.985,72. Fjárhæðum þessum hafa stefndu ekki mótmælt tölulega.

Með vísan til 63. gr. laga nr. 6/1978 ber að verða við kröfu stefnanda skv. 2. tl. í kröfugerð hans að því leyti, að stefndu greiði honum in solidum kr. 474.985,72 með þeim vöxtum sem krafist er.

Rétt þykir að stefndu greiði stefnanda kr. 100.000,00 í málskostnað, og beri málskostnaðarfjárhæðin þá dráttarvexti sem stefnandi krefst.

Finnur Torfi Hjörleifsson héraðsdómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Rift er samtals 8 greiðslum afborgana ásamt vöxtum og kostnaði, sem greiddar voru af stefnanda, þrotabúi J.L. hússins hf., af skuldabréfi, út gefnu 14. apríl 1988 af stefnda, Lofti Jónssyni, með sjálf-skuldarábyrgð stefnda, Jóns Loftssonar hf., upphaflega að fjárhæð kr. 319.300,00. Greiðslurnar eru þessar skv. fylgiskjöllum í bókhaldi stefnanda: Greitt 25. október 1988 kr. 73.541,09, gr. sama dag kr. 55.457,56, gr. sama dag kr. 51.762,24, gr. sama dag kr. 45.963,33, gr. 22. desember 1988 kr. 43.219,26, gr. sama dag kr. 42.453,17, gr. 2. febrúar 1989 kr. 41.927,19 og gr. 6. febrúar 1989 kr. 40.750,21.

Rift er greiðslu að fjárhæð kr. 29.911,67, sem greidd var af stefnanda 25. október 1988 vegna afborgunar og framlengingar á víxli að fjárhæð kr. 280.000,00 með gjalddaga 1. nóvember 1988, út gefnum 1. september 1988 af stefnda, Lofti Jónssyni, og samþykktum af stefnda, Jóni Loftssyni hf.

Rift er greiðslu stefnanda 14. nóvember 1988 á víxli að fjárhæð kr. 50.000,00 með gjalddaga sama dag, út gefnum af stefnda, Lofti Jónssyni, 14. september 1988 og samþykktum af stefnda, Jóni Loftssyni hf.

Stefndu, Loftur Jónsson og Jón Loftsson hf., greiði in solidum stefnanda, þrotabúi J.L. hússins hf., kr. 474.985,72 með dráttarvöxtum samkvæmt 10. gr. laga nr. 25/1987 frá 23. febrúar 1989 til greiðsludags. Skal dráttarvöxtunum bætt við höfuðstól hinnar dæmdu fjárhæðar á

12 mánaða fresti, í fyrsta sinn að liðnum 12 mánuðum frá upphafsdegi þeirra.

Stefndu greiði in solidum stefnanda málskostnað, að fjárhæð kr. 100.000,00. Skal málskostnaðarfjárhæðin bera dráttarvexti skv. III. kafla laga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir uppsögu dóms þessa til greiðsludags.

Dómi þessum ber að fullnægja að viðlagðri aðför að lögum.
